

Răzvan Horațiu RADU

MANUAL DE DREPT AL UNIUNII EUROPENE

Editura
Amangiu
2022

CUPRINS

CAPITOLUL I. ISTORIA ȘI ETAPELE CONSTRUCȚIEI EUROPENE	1
§1. Despre Europa, din Antichitate până la Al Doilea Război Mondial	1
§2. Etapele construcției europene după cel de Al Doilea Război Mondial	3
2.1. Pregătirea înființării Comunităților Europene (1945-1949)	4
2.2. Înființarea Comunităților Europene (1950-1960)	6
2.2.1. Declarația Schuman	6
2.2.2. Tratatul de la Paris (Tratatul CECO) și instituirea Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului (1951)	7
2.2.3. Proiectele privind Comunitatea Europeană pentru Apărare (CEA) și Comunitatea Politică Europeană (CPE)	8
2.2.4. Tratatul de la Roma (1957) și înființarea Comunităților Europene	8
2.3. Criza și consolidarea celor trei Comunități (1960-1969)	9
2.4. Avântul procesului de integrare europeană (1970-1989)	11
2.4.1. Actul Unic European (1986)	12
2.5. Perioada de adâncire a integrării prin înființarea Uniunii Europene și extinderea spre Est (1990-2009)	14
2.5.1. Tratatul de la Maastricht	14
2.5.1.1. Modificări instituționale și de fond	16
2.5.1.2. Politica externă și de securitate comună (PESC)	17
2.5.1.3. Justiția și afacerile interne	18
2.5.2. Tratatul de la Amsterdam	19
2.5.3. Tratatul de la Nisa	20
2.5.4. Constituția Uniunii Europene	22

2.5.5. Tratatul de la Lisabona	23
2.5.5.1. Reforma instituțională realizată prin Tratatul de la Lisabona	24
2.5.5.2. Politica externă și de securitate comună	25
2.5.5.3. Alte modificări	26
2.6. Căutarea unei noi identități într-o lume globalizată (2010-2017)	27
2.7. Etapa noilor provocări (din 2017)	28
§3. Cronologia intrării în vigoare a tratatelor constitutive	32
§4. Cronologia valurilor de aderare	33

CAPITOLUL II. INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE 35

§1. Generalități	35
§2. Principalele instituții ale Uniunii Europene	38
2.1. Parlamentul European	38
2.1.1. Compunerea Parlamentului European	39
2.1.2. Organizarea și funcționarea Parlamentului European	40
2.1.2.1. Comisiile Parlamentului European	42
2.1.2.2. Grupurile politice din Parlamentul European	43
2.1.2.3. Grupurile de interese	43
2.1.3. Atribuțiile Parlamentului European	44
2.1.3.1. Atribuții normative	44
2.1.3.1.1. Atribuții legislative	45
2.1.3.1.2. Atribuții bugetare	46
2.1.3.2. Atribuții de control	46
2.1.3.2.1. Controlul organic	46
2.1.3.2.2. Interpelarea	47
2.1.3.3. Atribuții de numire și de destituire	48
2.2. Consiliul European	48
2.2.1. Evoluție istorică	49
2.2.2. Organizare și funcționare	49

2.2.3. Președintele Consiliului European	50
2.2.4. Procesul decizional	51
2.2.5. Atribuțiile Consiliului European	52
2.3. Comisia Europeană	53
2.3.1. Componenta și procedura de numire a Comisiei	54
2.3.2. Organizarea și funcționarea Comisiei	56
2.3.2.1. Colegiul comisarilor	57
2.3.2.1.1. Procesul decizional la nivelul Colegiului comisarilor	58
2.3.2.2. Aparatul birocratic al Comisiei	58
2.3.3. Atribuțiile Comisiei	59
2.3.3.1. Atribuții legislative	60
2.3.3.2. Atribuții administrative	60
2.3.3.3. Atribuții executive	61
2.3.3.4. Atribuții judiciare	62
2.4. Consiliul Uniunii Europene	63
2.4.1. Componenta Consiliului	63
2.4.2. Președinția rotativă	64
2.4.3. Formațiunile de lucru ale Consiliului	64
2.4.4. Procesul decizional	74
2.4.5. Sistemul de vot	76
2.4.6. Atribuțiile Consiliului	79
2.4.6.1. Atribuții legislative și bugetare	79
2.4.6.2. Rolul Consiliului în încheierea acordurilor internaționale	80
2.4.6.3. Atribuții de numire	81
2.4.6.4. Atribuții în domeniul PESC	81
2.5. Curtea de Justiție a Uniunii Europene	82
2.5.1. Generalități	82
2.5.2. Scurt istoric	83
2.5.3. Natura juridică	85
2.5.4. Organizare	87

2.5.5. Competența Curții de Justiție	89
2.5.6. Procedura în fața Curții de Justiție	90
2.5.6.1. Regimul lingvistic	91
2.5.6.2. Sesizarea Curții și procedura scrisă	92
2.5.6.3. Măsurile preparatorii	93
2.5.6.4. Ședința publică și concluziile avocatului general	93
2.5.6.5. Procedura intervenției	94
2.5.6.6. Terța opoziție	94
2.5.6.7. Hotărârile	94
2.5.6.8. Revizuirea	95
2.5.6.9. Procedurile speciale	95
2.5.7. Tribunalul	97
2.5.7.1. Competența	98
2.5.7.2. Recursul	99
2.5.7.3. Reexaminarea	100
2.5.7.4. Procedura în fața Tribunalului	100
2.5.7.4.1. Intervenția	102
2.6. Curtea de Conturi a Uniunii Europene	103
2.6.1. Istoric și reglementare	103
2.6.2. Organizare	104
2.7. Banca Centrală Europeană	106
§3. Organele complementare (consultative ale Uniunii)	108
3.1. Comitetul Economic și Social European (CESE)	108
3.1.1. Componentă	109
3.2. Comitetul Regiunilor (CoR)	110
§4 Alte organe, oficii, agenții ale Uniunii Europene	112
4.1. Banca Europeană de Investiții	112
4.1.1. Componentă	114
4.2. Agențiile	115

CAPITOLUL III. ORDINEA JURIDICĂ A UNIUNII**EUROPENE _____ 117**

§1. Terminologie: drept european, dreptul Uniunii	
Europene, drept comunitar _____	117
1.1. Dreptul european _____	117
1.2. Dreptul comunitar _____	118
1.3. Dreptul Uniunii Europene _____	118
§2. Izvoarele dreptului Uniunii Europene _____	118
2.1. Izvoarele scrise ale dreptului Uniunii Europene _____	119
2.1.1. Izvoarele originare sau primare _____	119
2.1.1.1. Tratatul constitutive _____	120
2.1.1.2. Dreptul convențional al Uniunii _____	123
2.1.1.3. Actele încheiate de reprezentanții statelor membre _____	124
2.1.2. Izvoarele secundare sau derivate ale Uniunii Europene _____	125
2.1.2.1. Actele juridice tipice _____	125
2.1.2.1.1. Regulamentele _____	125
2.1.2.1.2. Directivele _____	128
2.1.2.1.3. Deciziile _____	130
2.1.2.1.4. Recomandările și avizele _____	131
2.1.2.2. Actele atipice _____	132
2.1.2.3. Regimul juridic al legislației secundare _____	134
2.2. Izvoarele nescrise ale dreptului Uniunii Europene _____	134
2.2.1. Cutuma _____	135
2.2.2. Principiile generale de drept _____	136
2.2.3. Jurisprudența CJUE _____	137
2.3. Drepturile fundamentale _____	138
2.4. Ierarhia normelor în dreptul Uniunii Europene _____	139
§3. Integrarea și locul dreptului Uniunii Europene în ordinea juridică internă a statelor membre _____	142
3.1. Efectul direct al dreptului Uniunii Europene _____	143

3.1.1. Fundamentul principiului efectului direct	143
3.1.2. Mecanisme și strategii dezvoltate de Curtea de Justiție de natură să ducă la efecte orizontale ale directivelor	147
3.2. Supremația dreptului european	148
3.2.1. Efecte practice	152

CAPITOLUL IV. PROCESUL DECIZIONAL LA NIVELUL

UNIUNII EUROPENE	155
§1. Procesul decizional la nivel supranațional	155
1.1. Procedura legislativă ordinară	156
1.2. Procedura legislativă specială	159
§2. Procesul decizional de tip interguvernamental	160
2.1. Revizuirea tratatelor	160
2.2. Cooperarea consolidată la nivelul Uniunii Europene	162
§3. Procesul decizional privind acțiunea externă a Uniunii Europene și politica externă și de securitate comună	163
3.1. Procesul decizional în materie de politică externă și de securitate comună (PESC)	164

CAPITOLUL V. COMPETENȚELE UNIUNII

EUROPENE	167
§1. Noțiune și origine	167
§2. Delimitarea competențelor Uniunii Europene	168
2.1. Principiul atribuirii de competențe	169
2.2. Principiul specialității	170
§3. Exercițarea competențelor	171
3.1. Principiul subsidiarității	171
3.2. Principiul proporționalității	173
§4. Natura competențelor Uniunii Europene	173
§5. Categoriile de competențe	175

§6. Cazuri în care UE joacă un rol special _____	177
6.1. Competența Uniunii Europene pentru a defini și pune în aplicare politica externă și de securitate comună (PESC) și politica de securitate și apărare comună (PSAC) _____	178
6.2. Clauza de flexibilitate _____	179
CAPITOLUL VI. CETĂȚENIA UNIUNII EUROPENE _____	181
§1. Noțiunea de cetățenie _____	181
§2. Drepturile cetățenilor Uniunii Europene _____	182
CAPITOLUL VII. PERSONALITATEA JURIDICĂ A UNIUNII EUROPENE _____	189
CAPITOLUL VIII. RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ALE UNIUNII EUROPENE _____	193
§1. Considerații cu caracter general _____	193
§2. Temeiul juridic _____	195
§3. Domeniile de acțiune externă a Uniunii Europene _____	198
3.1. Politica comercială comună _____	198
3.2. Politicile privind asocierea, parteneriatul și cooperarea, precum și politica de vecinătate _____	199
3.3. Cooperarea pentru dezvoltare, cooperarea tehnică și ajutorul umanitar _____	200
3.4. Dimensiunea externă a altor politici interne _____	201
§4. Politica externă și de securitate comună: obiective, instrumente și realizări _____	202
4.1. Natura juridică a PESC _____	203
4.2. Caracteristicile, obiectivele, instrumentele PESC _____	204
4.3. Politica de securitate și apărare comună _____	205

CAPITOLUL IX. CONTENCIOSUL UNIUNII

EUROPENE	207
§1. Procedura trimiterii preliminare	208
1.1. Sediul materiei	209
1.2. Obiectul trimerilor preliminare	210
1.3. Instanțele care pot formula o trimitere preliminară	212
1.4. Caracterul facultativ sau obligatoriu al trimerilor preliminare	213
1.5. Hotărârile pronunțate. Efecte	217
1.6. Procedura hotărârii preliminare	219
1.6.1. Faza națională	219
1.6.2. Faza supranațională	221
1.7. Participanții la procedura preliminară	222
1.7.1. Faza scrisă	222
1.7.2. Faza orală	223
1.8. Procedura preliminară accelerată (PPA) și procedura preliminară de urgență (PPU)	224
1.8.1. Procedura preliminară accelerată (PPA)	224
1.8.2. Procedura preliminară de urgență (PPU)	225
§2. Acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor	226
2.1. Noțiune și reglementare	226
2.2. Acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor inițiată de Comisie	227
2.2.1. Etapele procedurale	227
2.2.1.1. Faza precontencioasă	228
2.2.1.1.1. Punerea în întârziere	230
2.2.1.1.2. Avizul motivat	230
2.2.1.2. Faza contencioasă	231
2.3. Procedura în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene	232
2.3.1. Faza scrisă	232
2.3.2. Faza orală	232

2.4. Acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor inițiată de un stat membru	233
2.5. Efectele hotărârilor	233
§3. Acțiunea în anulare	236
3.1. Categoriile de acte ce pot fi atacate prin acțiunea în anulare	237
3.1.1. Limitele controlului	238
3.1.2. Calitatea procesuală activă	239
3.1.3. Calitatea procesuală pasivă	240
3.1.4. Motivele de anulare	240
3.2. Competența de soluționare a acțiunilor în anulare	241
3.3. Efectele hotărârilor în anulare	241
§4. Acțiunea în constatarea abținerii de a acționa	242
4.1. Procedura	243
4.2. Efectele hotărârii	243
§5. Excepția de ilegalitate	244
5.1. Părțile care pot invoca excepția	245
§6. Acțiunile de proprietate intelectuală	245
§7. Alte acțiuni	246
7.1. Avizele Curții de Justiție cu privire la acordurile internaționale	246
7.2. Acțiunea în repararea daunelor (acțiunea în despăgubire)	247
7.3. Acțiunile în legătură cu serviciul introdus de funcționarii UE	247
7.4. Acțiunile privind legalitatea actelor adoptate de Consiliul European și de Consiliu în conformitate cu art. 7 TUE	247
7.5. Acțiunile privind Banca Europeană de Investiții	248
7.6. Acțiunea de arbitraj	249

CAPITOLUL X. SISTEMUL DE PROTECȚIE A DREPTURILOR FUNDAMENTALE ÎN UNIUNEA

EUROPEANĂ	251
§1. Generalități	251
§2. Drepturile fundamentale – parte componentă a principiilor generale ale dreptului UE	252
§3. Carta Drepturilor Fundamentale a UE	254
3.1. Destinatarii Cartei	255
3.2. Limitarea drepturilor fundamentale în dreptul UE	256
3.3. Suprapunerea dintre prevederile existente ale dreptului Uniunii și prevederile Cartei	258
3.4. Raporturile dintre prevederile Cartei și cele ale Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	258
3.5. Raporturile dintre prevederile Cartei și ordinea juridică internă	259
3.6. Raportarea instanțelor europene la prevederile Cartei Drepturilor Fundamentale	260
§4. Aderarea UE la Convenția europeană a drepturilor omului	261
§5. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene	264

CAPITOLUL XI. ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ _____ **267**

§1. Istoricul aderării României la Uniunea Europeană	267
§2. Priorități ale României în Uniunea Europeană	270

BIBLIOGRAFIE _____ **273**

Răzvan Horațiu RADU

MANUAL DE DREPT AL UNIUNII EUROPENE

Editura
Amangiu
2022

Capitolul X.

SISTEMUL DE PROTECȚIE A DREPTURILOR FUNDAMENTALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Pe parcursul acestui capitol vom analiza modul în care au evoluat drepturile fundamentale la nivelul Uniunii Europene de la afirmarea lor ca principii fundamentale de drept până la codificarea lor într-un catalog unitar, Carta Drepturilor Fundamentale în Uniunea Europeană, și ridicarea lor la nivelul forței juridice a tratatelor. Nu în ultimul rând ne vom concentra asupra aderării Uniunii Europene la sistemul Convenției europene a drepturilor omului și a Agenției specializate a Uniunii Europene în materia drepturilor fundamentale.

§1. Generalități

Uniunea Europeană se întemeiază pe valori precum respectarea demnității umane, libertatea, democrația, egalitatea, statul de drept și respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților, astfel cum se prevede la art. 2 TUE. Pentru a se asigura respectarea acestor valori, art. 7 TUE prevede un mecanism al UE care permite să se stabilească dacă au avut loc încălcări grave și persistente ale valorilor UE de către un stat membru.

În dreptul UE, drepturile fundamentale sunt consacrate atât ca principii generale ale dreptului Uniunii [art. 6 alin. (3) TUE], cât și prin intermediul Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Astfel, majoritatea drepturilor consacrate de Cartă fuseseră anterior recunoscute de Curtea de Justiție ca principii generale. Prin urmare, există posibilitatea ca un drept fundamental să fie recunoscut atât ca

principiu general, cât și ca dispoziție a Cartei Drepturilor Fundamentale^[1].

Pentru a înțelege însă modul în care drepturile fundamentale sunt consacrate și respectate la nivelul Uniunii Europene trebuie analizată mai întâi afirmarea lor de către Curtea de Justiție, apoi modul cum au fost integrate de tratate după care ne vom îndrepta atenția spre Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și a tentativelor de aderare a Uniunii Europene la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

§2. Drepturile fundamentale – parte componentă a principiilor generale ale dreptului UE

Tratatele constitutive de la Paris și Roma nu conțineau nicio dispoziție specifică consacrată drepturilor fundamentale, dat fiind că ele aveau un caracter pur economic. Nici măcar libertatea de circulație a persoanelor nu era privită ca un drept fundamental, ci, mai degrabă, ca un instrument de realizare a pieței comune, alături de libera circulație a mărfurilor, a capitalurilor și a serviciilor^[2].

Prin urmare, a revenit Curții de Justiție rolul de a recunoaște pe cale jurisprudențială respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei și a le include în cadrul principiilor generale de drept comunitar, pe care ea are datoria să le respecte, având ca punct de inspirație tradițiile constituționale comune ale statelor membre (cauzele *Stauder*, *Internationale Handelsgesellschaft GmbH*). Recunoașterea de către Curtea de Justiție a drepturilor fundamentale a avut ca scop inițial prezervarea principiului supremației dreptului comunitar, întrucât Curțile Constituționale din Germania și Italia și-au exprimat rezerve cu privire la absența protecției drepturilor omului în dreptul comunitar, ceea ce le

^[1] FR. MARTUCCI, *op. cit.*, p. 788.

^[2] I. BOEV, *op. cit.*, p. 221.

facea să recurgă la normele constituționale care asigurau această protecție și, în baza lor, să înlăture normele contrare din dreptul comunitar^[1].

Ulterior, Curtea a afirmat că, pe lângă constituțiile statelor membre, convențiile internaționale încheiate în materia drepturilor omului semnate de statele membre, ca documente ce conțin principii fundamentale acceptate de toate statele membre, constituie o sursă de inspirație pentru dreptul comunitar fără să constituie însă izvoare de drept (cauza *Nold*). După ratificarea de către Franța a Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în 1974, Curtea de Justiție, începând cu Hotărârea *Rutili*, a considerat-o ca fiind principalul instrument internațional de inspirație în materia respectării drepturilor omului^[2].

Tratatul de la Maastricht a ridicat principiul respectării drepturilor fundamentale la nivelul de dreptului primar. Ulterior, Tratatul de la Lisabona a consacrat definitiv că „*drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre, constituie principii generale ale dreptului Uniunii*” [art. 6 alin. (3) TUE].

De asemenea, respectarea drepturilor fundamentale constituie o condiție de validitate a actelor de drept derivat ale Uniunii Europene. Astfel, din punct de vedere practic, încălcarea drepturilor fundamentale poate fi constatată, de exemplu, pe calea unei acțiuni în anulare sau printr-o întrebare preliminară în aprecierea validității.

Fără a avea un caracter obligatoriu până la intrarea în vigoare a TFUE, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului a contribuit la dezvoltarea aplicării principiilor generale de drept comunitar. Astfel, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a

[1] FR. MARTUCCI, *op. cit.*, pp. 789-790; I. BOEV, *op. cit.*, pp. 221-222.

[2] I. BOEV, *op. cit.*, p. 222.

libertăților fundamentale a fost sursă de inspirație chiar dacă Comunitatea nu era parte contractantă, iar Convenția nu era aplicabilă instituțiilor sale. Curtea de Justiție și-a păstrat însă libertatea de a merge mai departe și a consacrat noi drepturi precum: drepturile refugiaților, protecția datelor personale etc.^[1]

Pe lângă Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Curtea de Justiție s-a inspirat și din alte instrumente de protecție în materia drepturilor omului, chiar dacă a făcut-o rar (de exemplu, Carta Socială Europeană, Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților, Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice, Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale sau chiar principii de *jus cogens* etc.)^[2].

§3. Carta Drepturilor Fundamentale a UE^[3]

Carta Drepturilor Fundamentale a UE a fost proclamată de Parlament, Consiliu și Comisie, la Nisa, în anul 2000. După adoptarea Tratatului de la Lisabona conform art. 6 alin. (1) TUE, Carta a devenit un izvor de drept primar cu caracter obligatoriu și cu efect direct.

Din preambulul Cartei reiese că aceasta *„reafirmă, cu respectarea competențelor și sarcinilor Uniunii, precum și a principiului subsidiarității, drepturile care rezultă în principal din tradițiile constituționale și din obligațiile internaționale comune statelor membre, din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, din Cartele sociale adoptate de Uniune și de către Consiliul Europei, precum și din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii*

^[1] P. CRAIG, G. DE BURCA, *op. cit.*, pp. 431-432; FR. MARTUCCI, *op. cit.*, pp. 792-794.

^[2] A se vedea P. CRAIG, G. DE BURCA, *op. cit.*, pp. 433-434 și cauzele citate.

^[3] A se vedea <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=DE>, consultat la 1 mai 2022.

Europene și a Curții Europene a Drepturilor Omului. În acest context, carta va fi interpretată de către instanțele judecătorești ale Uniunii și ale statelor membre, acordând atenția cuvenită explicațiilor redactate sub autoritatea prezidiului Convenției care a elaborat carta și actualizate sub răspunderea prezidiului Convenției Europene”.

Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene prevede o serie de drepturi și libertăți individuale. Aceasta consacră drepturile dezvoltate în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, drepturile care se regăsesc în Convenția europeană a drepturilor omului, precum și alte drepturi și principii care rezultă din tradițiile constituționale ale statelor membre UE și din alte instrumente internaționale.

Carta este împărțită în 7 titluri:

- Titlul I – Demnitatea;
- Titlul II – Libertățile;
- Titlul III – Egalitatea;
- Titlul IV – Solidaritatea;
- Titlul V – Drepturile cetățenilor;
- Titlul VI – Justiția;
- Titlul VII – Dispoziții care reglementează interpretarea și aplicarea Cartei.

Ea include, pe lângă drepturile tradiționale, care acoperă demnitatea, egalitatea, justiția, libertatea și drepturile cetățenilor, și drepturi fundamentale de generația a treia, precum protecția datelor, garanțiile privind bioetica, administrarea transparentă.

3.1. Destinatarii Cartei

Titularii drepturilor garantate de Cartă sunt persoanele fizice (cetățeni ai Uniunii sau ai statelor terțe, dacă sunt afectați de dreptul UE) și persoane juridice având sediul pe teritoriul Uniunii^[1].

^[1] GY. FABIAN, *op. cit.*, p. 107.

Carta se adresează^[1]:

- instituțiilor și organismelor UE
- autorităților naționale din statele membre, numai atunci când pun în aplicare legislația UE.

Carta se aplică, de exemplu, când țările Uniunii adoptă sau aplică o lege națională de transpunere a unei directive UE sau când aplică direct un regulament al UE.

Carta nu extinde domeniul de aplicare al dreptului UE în afara competențelor sale și nici nu poate crea sau modifica noi competențe sau sarcini pentru aceasta^[2].

Dacă o persoană fizică consideră că o autoritate națională a încălcat Carta la punerea în aplicare a legislației UE, aceasta poate înainta o plângere Comisiei, care are posibilitatea să inițieze acțiuni privind încălcarea legislației UE împotriva statului membru.

În cazurile în care Carta nu se aplică, protecția drepturilor fundamentale este garantată de constituții sau de tradițiile constituționale din țările UE și de convențiile internaționale pe care acestea le-au ratificat.

3.2. Limitarea drepturilor fundamentale în dreptul UE

Curtea de Justiție a subliniat încă din anii '70 că drepturile fundamentale nu au un caracter absolut. Astfel, în cauza *Wachauf*, CJUE a subliniat că: *„drepturile fundamentale recunoscute de Curte nu apar ca prerogative absolute, ci trebuie luate în considerare în raport cu funcția lor în societate. Pe cale de consecință, pot fi aduse restricții exercițiului acestor drepturi, cu condiția ca aceste restricții să răspundă efectiv unor necesități de ordin general urmărite de Comunitate și să nu constituie o*

^[1] Art. 51 alin. (1) din Cartă.

^[2] Art. 52 alin. (2) din Cartă.

intervenție intolerabilă și disproporționată, care ar aduce atingere substanței însăși a acestor drepturi^[1].

Ulterior, art. 52 alin. (1) din Carta Drepturilor Fundamentale a consacrat expres posibilitatea limitării acestora „numai în cazul în care acestea sunt necesare și numai dacă răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți”, adică cu respectarea principiului proporționalității.

Prin urmare, limitările care pot fi aduse exercițiului drepturilor fundamentale sunt de două tipuri: primele țin de obiectivele de interes general recunoscute de Uniune, iar secunde de protejarea altor drepturi sau libertăți.

Conform art. 52 alin. (1) din Cartă, limitările aduse drepturilor fundamentale trebuie să îndeplinească 3 condiții: 1. să fie prevăzute de lege; 2. să fie respectată substanța acestor drepturi și libertăți și 3. să fie proporționale.

1. Să fie prevăzute de lege. Noțiunea este apropiată de cea dezvoltată de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, importantă este calitatea legii. Aceasta trebuie să fie accesibilă și previzibilă (formulată cu suficientă precizie/claritate pentru a permite justițiabilului să își regleze conduita încât să prevadă, în mod rezonabil, consecințele ce pot rezulta dintr-un act determinat). În dreptul UE s-a apreciat că pot constitui lege, în sensul art. 52 alin. (1) TUE actele de drept derivat (regulamentul, directiva, decizia);

2. Să fie respectată substanța acestor drepturi și libertăți. O limitare nu poate aduce atingere substanței drepturilor fundamentale. O astfel de atingere a fost caracterizată drept o intervenție disproporționată și intolerabilă. Din aceste motive, uneori, analiza atingerii aduse substanței dreptului este făcută împreună cu principiul proporționalității, deși, teoretic, ea ar trebui făcută în două etape.

[1] Hotărârea din 13 iulie 1989, *Hubert Wachauf*, C-5/88, EU:C:1989:321, pct. 18.